

АНАЛИЗА БИЛАНСА

Додатак „Народном Благостању“

БРОЈ 14

БЕОГРАД, 8. АПРИЛ 1939.

ГОДИНА XI

Садржај:

Београдска задруга а. д., Београд
 Чаковечко међимурска штедионица д. д., Чаковец
 Јадранско-родунавска банка, Београд
 Трговачка банка д. д. — Загреб

БЕОГРАДСКА ЗАДРУГА А. Д., БЕОГРАД

Istoriju Београдске задруге iscrпно смо приказали у ранијим анализима, с тога мислимо да овога пута, тај део можемо да изоставимо. Врло обиман пословни извештај, који је један од најбољих и најбогатјих од наших банкарских извештаја, пружа poučan материјал за анализу банџиног биланса. Али пре него што би прешли на упоредну анализу користичемо се другим објављеним подацима који су драгоцени за темељније упознавање са банџином структуром. Један од најважнијих података за процену пословног резултата једне банке јесте благажинички промет, који наше банке објављују само изузетно. Промет благажне банкарског оделенја износио је у 1938 год. 1.561 мил. дин. према 1.255 мил. у 1937 год. Тај податак сам довољно оправдава тврђење Управе, да се банкарски посао у 1938 год. развијао још живљим темпом него ранијих година. Управа је отишла и један корак даље. Она је мишљенја да је пословање Београдске задруге још далеки од тога да достигне кулминацију. Задруга, каже управни одбор, у ранијим годинама ни издалека није искористила свој пословни потенцијал. Садашњи напредак банџин, по мишљенју управе, највећим делом заснован је, на бољем искоришћаванју пословних могућности и према томе постоји оправдана нада, да ће се садашњи волумен послова држати иако би наступио преокрет конјунктуре. У прилог тог мишљенја иде и непрекидан напредак у последњим годинама. Ни повлачење улога крајем септембра и почетком октобра прошле године није могло да омета озбиљнији развитак задруге. То се најбоље види из доње таблице, која показује кретање билансних позичија за последње четри године:

Активa	1935	1936	1937	1938
		у hilj. din.		
Благажна	5.335	9.491	10.062	11.185
Менце	49.564	32.628	35.000	45.256
Займови (plate, pol., lomb.)	11.909	14.213	13.172	10.324
Текући и привр. раџуни	32.507	54.153	77.134	99.467
Државни bonovi	2.774	134	—	—
Хартије од вредности	24.155	28.897	31.831	32.967
Вредности фондова	26.383	25.898	27.797	25.413
Вредности пенз. фонда	4.839	6.275	6.678	7.020
Неpokреtnости	18.599	17.284	17.311	17.770
Машинерије	397	132	—	—
Преносне камате	510	570	—	—
Оставе, gar., кауџије	381.856	494.062	497.526	522.782
Пасивa				
Гавница	40.000	40.000	40.000	40.000
Стални резервни фонд	8.565	9.200	10.300	11.512
Spec. rez. фонд осиг.	1.032	1.032	1.032	1.032
Фонд отсека живота	752	752	752	752
Фонд неср. случајева	150	150	150	150
Rezer. prem. отсека живота	13.630	15.241	16.437	18.192

Penz. prem. отсека пожара	5.361	5.400	5.400	5.400
Фонд за отписе	500	800	1.300	2.000
Фонд за курсне разлике	9.205	12.367	16.418	16.660
Главница и фондови	79.194	84.941	91.788	95.697
Улози на књиџице и по те-				
кућим раџунима	31.030	49.917	64.104	89.986
Повериоци	25.913	15.634	13.591	12.904
Reeskont kod N. b.	27.391	30.205	35.453	35.632
Rezerv. штете Odelj. осиг.	782	756	479	633
Пензциони фонд	8.571	9.089	9.672	10.074
Преносна камата	483	446	210	339
Дивиденда nepodignuta	7	81	13	40
Дивиденда за 1938	3.335	4.000	4.000	4.445
Тантијема	659	801	971	1.074
Пренос добити	263	148	419	604
Оставе, gar. кауџије	381.856	494.062	497.526	522.782
Збир биланса	484.437	559.485	685.082	718.228
Обртни капитал	177.629	191.020	220.702	234.773

Пословни потенцијал једног новџаног завода најбоље се види из обртног капитала. Код Београдске задруге он је у знатном порасту. У 1938 г. обртни капитал износио је 234,8 мил. дин. према 220,7 мил. и 191 мил. у претходним двема годинама. У упоредењу са 1935 годином пораст обртног капитала износи 57 мил. дин., т. ј. 32%. Другим реџима банџин пословни потенцијал за једну трећину је већи него што је био у 1935 год. Најважнији део обртног капитала саџинјавују улози по књиџицама и текућим раџунима, који су заједно са обавезама по текућим раџунима премашили 100 мил. дин. Они су износили 101 мил. дин. према 77,6 мил. и 57 мил. у претходним годинама. Сами улози по штедним књиџицама и текућим раџунима износили су округло 90 мил. према 64 мил. 50 мил. и 31 мил. Као што се види од 1935 г. улози су се утрућили. Заиста бољи доказ о великом поверењу публике Београдској задрузи не може да постоји. Повериоци по текућим раџунима показују тенденцију смањенја. Они су износили 13 мил. дин. према 13,5 мил., 15,6 мил., и 26 мил. дин. Друга важна ставка туђих средстава је реесkont код Народне банке, који је са 35 мил. дин. непromenjen према 1937, али је већи него у 1936 г., када је износио 30,2 мил. дин. и 1935 г. са 27,4 мил. Збир туђих средстава износио је 139,4 мил. дин. према 113,1 мил. 95,8 мил. и 84,3 мил. Ако се ове цифре упореде са збиром главнице и фондова, који је био 1938 г. 95,7 мил. према 91,8 мил. 84,9 мил. и 79,1 мил. види се да су туђа средства само мало већа од сопствених. Истина слика се менја ако издвојимо фондове осигурања, који износе у 1938 г. округло 26 мил. дин. Али и у том случају сопствена средства покривају округло половину туђих. Према томе и према најконзервативнијим наџелима банкарског посла постоји могућност знатног повећанја туђих средстава, иако се сопствена средства не би даље повећала. Али фондови су у сталном порасту. Стални резервни фонд се повећао са 10,3 мил. дин. на 11,5 мил. дин., фонд за

otpise sa 1,3 mil. na 2 mil. i fond za kursne razlike sa 16,4 mil. na 16,7 mil. Fondovi osiguranja su stabilni, osim rezerve premije života, koji je porastao sa 16,4 mil. na 18,2 mil. din.

Beogradska zadruga je najveći deo svojih raspoloživih sredstava plasirala u zajmove po tekućim i privremenim računima. Saldo tih računa se povećao sa 54,2 mil. din. u 1936 g. preko 77 mil. na 99 mil. u 1938 g. Prema 1935 g., kada je ta vrsta plasmana iznosila 32,5 mil. din., imamo porast od 300%, što znači da su se zajmovi po tekućim i privremenim računima utrostručili. Interesantna je analiza te pozicije, koja je objavljena u poslovnom izveštaju. Promet po tekućim računima iznosio je 3.267 mil. din. prema 2.992 mil. Najveći deo kredita po tekućim računima otpada na industriju, zatim na izvoznu i uvoznu trgovinu, građevinarstvo, kratkoročne hipotekarne zajmove. Kod eskontnog posla nasuprot zajmovima po tekućim računima nema znatnijeg porasta. Istina, prema 1937 god. imamo povećanje sa 35 mil. na 45,2 mil. din. Ali prema 1935 g. kada je ta vrsta zajmova iznosila 49,5 mil. pokazuje se pad. Još je veći pad prema godinama pre bankarske krize, kada su menice iznosile 40 ukupnog plasmana. I kod meničnih zajmova sudeluju pojedine privredne grane po istom rangu kao i kod zajmova po tekućim računima. Beogradska zadruga je prema tome industrijska banka. Veliki polet industrije kod nas u poslednjim godinama išao je u njen prilog. A pošto se industrijski sektor u Beogradu dalje širi vrlo je verovatno da će se i dalje povećati posao zadruga.

Veliki obrt po tekućim računima pokazuje da su oni živi i u stalnom pokretu, što je najbolji znak likvidnosti te vrste zajmova. U ostalom Beogradska zadruga drži veliku gotovinu: u 1938 g. 11,2 mil. prema 10, mil., 9,5 mil., čime je pokriven znatan deo kratkoročnih obaveza. Stepennjene likvidnosti potpuno odgovara solidnim i konzervativnim načelima kreditne politike. U likvidne plasmane treba ubrajati kod Beogradske zadruga i hartije od vrednosti, koje su zadržane osim u poziciji pod tim imenom još u: vrednosti rezervnih fondova. Od hartija od vrednosti najjače su zastupljene akcije Narodne banke, zatim državne hartije od vrednosti (Ratna šteta, 7% Investicioni zajam, 7% Stabilizacioni, Blerovi, 6% Agrarni papiri itd.) i najzad akcije banaka (Pab, Srpska centralna, Privredne banke itd.), industrijskih preduzeća (Beočinske fabrike cementa, Trepče itd.) Stok hartija od vrednosti je dosta štalan i iznosio je 33 mil. din. prema 32 mil., 29 mil. i 24 mil. i vrednosti fondova 25 mil. prema 28 mil., 25,9 mil. i 26 mil. Dosta znatna su i nepokretna imanja. Njihova vrednost bila je 17,8 mil. din. prema 17,3 mil., 17,3 mil. i 18,6 mil. Vrednost nepokretnosti je stabilna, ali u njihovom sastavu bilo je većih promena. Zadruga je prodala jedan deo svog imanja u Skoplju i kupila je jedno u Beogradu u Kosmajskoj ulici 24 za 1 mil. din. Kao veliku, iako neutralnu, stavku u bilansu treba pomenuti ostave, garancije i kaucije koje su iznosile 522 mil. prema 497. mil., 494 mil. i 382 mil. din.

Biće preglednije i jednostavnije, ako odmah posle računa izravnjanja analiziramo i račun dobitka i gubitka i preko njega predemo na specijalnu analizu osiguravajućeg posla.

Račun dobitka i gubitka

Rashodi	1935	1936	1937	1938
	u hilj. din.			
Kamata	4.218	3.978	4.361	6.465
Plate	1.439	1.619	1.932	2.172
Opšti troškovi	2.399	2.903	2.533	2.442
Porezi, prirezi i takse	510	575	1.116	3.178
Org. i akv. odeljenja osig.	—	476	878	979
Provizija osiguranja	380	231	328	559
Premije reosiguranja	3.046	3.534	4.606	—
Štete	1.667	1.826	2.764	3.380

Doprinosi rezervnog fonda i

Bolesničkoj blagajni	—	—	—	471
Rezervne i prenosne premije	18.991	20.641	21.837	23.592
Otpisi	1.015	736	670	1.025
Dobit	4.892	5.602	6.621	7.580

Prihodi

Kamata	7.851	7.685	8.681	12.383
Provizija bankarskog odelj.	488	1.102	1.603	1.951
Premije osiguranja	7.343	8.643	5.937	7.105
Dažbine osiguranja	671	766	892	1.002
Rezer. i pren. premije	17.523	18.991	20.641	21.836
Prih. nepokret. imanja	1.958	2.493	2.457	2.674
Prih. hart. od vrednosti	1.764	1.893	2.042	3.150
Neplać. suma potr.	132	187	209	225
Prenos dobiti	—	263	148	419
Razni prihodi	828	828	96	432
Zbir prihoda ili rashoda	38.559	42.121	43.042	51.843

Prihodi su znatno porasli prema ranijim godinama, kao što se to vidi iz tablice. Najjači je porast kamata sa 8,7 mil. din. na 12,4 mil. za skoro 50%. Znatno su se povećali i prihodi od premija za osiguranje prema 1937 godini, sa 5,9 mil. na 7,1 mil. din. Prema ranijim godinama premije su, iako u vrlo maloj meri, nazadovale. Od važnijih prihoda povećati su se oni od hartija od vrednosti sa 2,5 mil. na 3,2 mil. din. Oni su u 1938 god. u suprotnosti sa ranijim godinama veći nego prihodi nepokretnih imanja koji su iznosili 2,7 mil. din. prema 2,5 mil., 2,5 mil. i 2 mil. Kao što vidimo prihodi nepokretnih imanja su stabilni. Beogradska zadruga obratila je u prošloj poslovnoj godini veliku pažnju deviznim poslovima, a i drugim bankarskim poslovima. Provizije od tih poslova porasle su sa 1,6 mil. na 1,95 mil., a i razni prihodi koji su u vezi sa bankarskim poslom povećali su se sa 432.000 na 1 mil. din. Rezervne i prenosne premije koje se pojavljuju kao tranzitne pozicije iznosile su 21,8 mil. din. prema 20,6 mil., 20 mil. i 17,5 mil. din. One se pojavljuju i među rashodima sa 23,6 mil. din. prema 21,8 mil., 20,6 mil. i 19 mil. Najveće efektivne rashode sačinjavaju kamate, koje su, usled znatnog porasta uloga, veće i iznose 6,5 mil. din. prema 4,4 mil. din., 4 mil. i 4,2 mil. din. Mada je posao Beogradske zadruga znatno porastao plate i opšti troškovi ostali su gotovo na nivou ranijih godina. Plate, istina, pokazuju neznatno povećanje, ali su se zato smanjili opšti troškovi. Uprava sa opravdanim zadovoljstvom konstatuje uspeh štednje. U vezi sa većim poslom porasli su i porezi, prirezi i takse. Ali to ne bi bilo dovoljno da se objasni tako veliki porast, sa 1,1 mil. na 3,2 mil. din. Najveći deo tog povećanja došao je zbog većih plaćanja na ime društvenog poreza i za ranije godine. Dosta jak porast pokazuju i isplaćene štete, koje su se povećale sa 2,8 mil. na 3,4 mil. din. Što se otpisa tiče oni su sa 1 mil. mnogo veći nego u 1937 g., kada su iznosili 670.000 din. No ne treba ispustiti iz vida da najveći deo otpisa otpada na investicije hotela „Bristol”, i to 567.677 din., a samo srazmerno neznatan iznos od 457.151 din. na ostale investicije i sumnjiva potraživanja.

Čist dobitak sa prenosom iz prošle godine 419.000 din. iznosi 7,6 mil. din. prema 6,6 mil., 5,6 mil. i 4,9 mil. din. Posle obilne dotacije fondova sa 1,5 mil. din. odobrena je tantijema upravnom i nadzornom odboru i činovnicima od 1 mil. din. i preneseno je 693.582 din. na iduću godinu. Za dividendu je određeno 4,4 mil. din. (11%) prema 4 mil. (10%) u prethodnoj godini.

U poslovnom uspehu Beogradske zadruga sudeluju bankarsko odeljenje i odeljenje za osiguranje. Iz računa izravnjanja se videlo da fondovi odeljenja za osiguranje predstavljaju znatan deo obrtnog kapitala. Račun dobitka i gubitka pokazao je da premije od osiguravajućeg posla čine veliki deo prihoda. Stoga ćemo na osnovu naše statistike, koja obu-

hvata devet godina, ispitati najvažnije elemente i tog posla. Donja tablica se odnosi na životno osiguranje.

God.	Osig. glav. mil. din.	Nto prem. hilj. din.	Nto šteta	Šteta u % prem.
1930	40,9	1.562	1.104	70,6
1931	58,8	2.340	1.038	44,3
1932	56,5	2.557	1.370	53,5
1933	55,6	2.464	1.174	47,6
1934	56,7	2.571	1.199	46,0
1935	63,6	2.997	1.315	43,9
1936	77,6	3.493	1.269	36,3
1937	107,5	4.253	2.126	49,8
1938	132,3	5.092	2.273	44,6

U 1938 g. visina osigurane glavnice bila je rekordna i iznosila je 132,3 mil. din. Porast u 1938 g. bio je 25 mil. din. prema 30 mil., u 1937 god. U ranijim godinama odeljenje za osiguranje jedva je životarilo. Njegov polet počinje 1935 god., a od onda se nastavlja u sve življem tempu. Porast neto premija, prirodno sledi iz povećanja osigurane glavnice. I neto šteta mora da je veća čim je osigurana glavница veća. Ali višak ipak zavisi od niza imponderabilija. Kao što se iz poslednjeg stupca vidi odnos štete prema neto premijama bio je dosta povoljan, povoljniji nego u prethodnoj godini. Bilo je svega tri godine za poslednjih devet, kada je odnos šteta prema neto premijama bio povoljniji nego u 1938 god.

	Bto prem. u hiljadama dinara	Nto prem.	Nto šteta	N. štete u % prem.
1930	4.903	4.069	1.228	44,2
1931	4.508	1.942	1.352	51,3
1932	3.847	1.484	1.246	58,6
1933	3.698	1.344	421	21,9
1934	3.317	1.151	273	23,8
1935	3.379	1.300	352	27,1
1936	4.194	1.616	556	34,4
1937	4.870	1.685	643	38,2
1938	4.476	2.012	1.584	78,7

Nepovoljna je bila godina u elementarnom osiguranju. Tu ne mislimo na kretanje bruto premije koja se nešto smanjila prema prethodnoj godini, ali koja još uvek znatno veća nego u prethodnim godinama, ili neto premija, koja je čak usled smanjenja udela reosiguranja, znatno veća, nego na visinu štete. Neto štete su dostigle rekordan iznos, uglavnom u kolektivnim osiguranjima. Zbog toga je i odnos neto štete i neto premija najnepovoljniji za poslednjih devet godina. To, međutim, nije znatno uticalo na uspeh odeljenja za osiguranje. I pored većih izdataka za organizaciju tog odeljenja i većih akvizicionih troškova usled porasta poslova, prihodi iz premija su znatno iznad rashoda ovog odeljenja, kao što se to lepo može videti iz računa gubitka i dobitka.

Članovi upravnog odbora su gg.: D-r Milorad Đorđević, predsednik, D-r Ferdinand Gramberg, Milan D. Popović, M. Milutinović, V. St. Konstantinović, M. N. Pavlović, A. J. Jovanović, ing. Jov. Petrović, Andr. Tošić. U nadzornom odboru su gg.: Z. Stanković, D-r Jovan Radonjić, Nik. M. Jovanović, D-r D. Uzelac, ing. Čed. Jančić. Direktor bankarskog odeljenja je g. Milutin Stanojević, a odeljenja za osiguranje g. Dušan D. Radivojević.

ТРГОВАЧКА БАНКА Д. Д. — ЗАГРЕБ

Ванредни збор акционара Банке Ј. Кројцер д. д., Загреб, који је одржан 30 новембра прошле године, донео је одлуку о промени дотадашњег назива фирме у „Трговачка банка д. д.“ Тиме су акционари хтели да јаче истакну улогу коју овај завод има на загребачком новчаном тржишту. Из наших ранијих анализа биланса читаоцима је познато да он спада у типичне претставнике трговачких банака. Банчини клијенти су загребачки трговци и обртници, па су и кредити које Трговачка банка одобрава махом сасвим краткорочни и потпуно ликвидни.

Банка Ј. Кројцер д. д. односно садашња Трговачка банка д. д. заузима засебан положај међу загребачким банкама. С обзиром на познати јаки развитак загребачког банкарства не можемо је, додуше, уврстити међу водеће кредитне установе Загреба. Међутим, Трговачка банка д. д. је сигурно једна од најагилнијих. То је врло важно преимућство. Агилност банчине управе и поверење које она ужива у јавности показали су одличне резултате и за време последње банкарске кризе. Сама банкарска криза овде није оставила никаквих неповољних последица. Напротив, управо у годинама кризе Банка Ј. Кројцер односно садашња Трговачка банка д. д. доживела је сјајан полет, полет на који се у нашем банкарству ретко наилазило и за време најповољнијих фаза његовог послератног развитка. То нам потврђује и кретање банчиних улога за време последњих 10 година. Ови су износили:

Године	хиљ. дин.	Године	хиљ. дин.
1929	7.912	1934	16.373
1930	9.809	1935	21.257
1931	7.319	1936	24.336
1932	10.609	1937	31.273
1933	14.469	1938	25.583

У вези са паником улагача у септембру 1931 године банка је била изгубила око 2,5 милиона динара улога. Међутим, тај губитак туђих средстава је врло брзо надокнађен. Од почетка 1932 до краја 1937 овде је прилив улога био необично интензиван, тако да су они крајем 1937 били скоро 5 пута већи него у 1931, док су у односу на 1930 били порасли за око 330%. Лични контакт банчиних управљача са публиком и поверење које је управа уживала однели су сјајну победу.

У току 1932 повишена је и банчина главница са 3 на 5 милиона динара, у вези са уласком у предузеће двојице млађих и агилних банкара, којима су из сопствене праксе биле одлично познате прилике на кредитном и банкарском тржишту Београда, Љубљане и Новог Сада поред, разуме се, прилика на загребачком новчаном тржишту. Улазак двојице нових стручњака у Банку у најтежој фази наше банкарске кризе имао је необично повољне последице. Кретање улога од 1932 па надаље то јасно показује. За банчин развитак је ванредно важна и чињеница да се на њеном челу не налазе чиновници, него сопственици предузећа. Наиме, банчине водеће личности су уједно и њени готово једини акционари. Управљачи су на тај начин слободнији при донашању својих диспозиција и одлука. Али и опрезнији, јер се ради и о њима самима, о њиховом реномеу и угледу и о њиховим парама.

После пораста са 24,33 мил. у 1936 на 31,27 мил. дин. у 1937 улози су у току прошле године опет смањени на 25,58 мил. динара. Сасвим погрешна била би претпоставка да је прошлогодишње смањење улога изазвано неким таласом неповерења према Трговачкој банци д. д. О томе нема ни говора. Поверење које банка ужива је огромно и неоспорно, а разлоге за прошлогодишње смањење улога треба тражити у развитку опште коњунктуре или, још тачније, у решености управљача банчиних да својевољно постепено снизе волумен банчиних послова. Крупни међународни политички догађаји, под чијим је утицајем стајао привредни развитак у току највећег дела прошле пословне године, налагали су новчаним заводима повећану опрезност при улажењу у нове кредитне послове. С обзиром на то управа Трговачке банке је одбијала и примање нових улога. „Имајући и у нашем пословању те појаве (политичке догађаје који су изазивали осећај несигурности и потребу јаче опрезности) пред очима ми смо — вели управа — снижујући постепено опсег нашег посла и минуле пословне године посветили првенствено највећу бригу чувању ликвидитета нашег завода“.

Билансне цифре које доносимо у следећој табlici показују нам да је ликвидитет завода заиста оптималан:

Актива	1935	1936	1937	1938
у хиљадама динара				
Готовина	6.863	7.804	9.925	9.666
Валуте, девизе	32	43	111	22
Ефекти државни	1.065	939	1.604	1.364
Купони и срећке	124	78	84	87
Менице	7.336	7.314	6.233	4.581
Дужници и ломбард	12.152	16.458	22.069	19.887
Прелазне ставке	60	142	—	33
Непокретности	2.185	2.185	2.185	2.185
Инвентар	65	59	58	54
Пасива				
Главница	5.000	5.000	5.000	5.000
Резервни фонд	1.700	1.700	2.100	2.600
Фондови по § 83 З о н п	985	1.752	1.667	2.219
Улози на књ. и тек.	21.257	24.336	31.273	25.583
Реесконт	92	387	370	—
Повериоци	—	541	125	93
Разна пасива	533	868	745	1.513
Чисти добитак	318	438	989	871
Збир биланса	29.885	35.023	42.270	37.879

Крајем 1938 збир биланса износио је 37,9 мил. и био је за око 4,4 мил. дин. мањи него крајем претходне године, али је још увек скоро три пута већи од онога из 1931 године. Најважнију позицију у пасиви претстављају улози, о којима је већ било речи. Других туђих средстава банка готово ни нема. Банчини фондови повећани су прошле године за преко милион динара. Главница је исказана непромењено са 5 мил., а фондови су достигли висину од 4,82 мил., док су крајем 1935 износили 2,68 мил. динара.

Готовина у благани и дневно расположива средства код новчаних завода износе 9,67 мил. Тиме би се могло одмах исплатити око 38% укупних обавеза. Државне хартије од вредности исказане су са 1,36 мил. према 1,6 мил. у претходној и 939 хиљ. дин. крајем 1936 године. Менице, дужници по текућим рачунима и ломбард износе 24,5 мил. према 28,3 мил. крајем претходне године. Око две трећине укупних средстава пласирано је у ове три врсте зајмова.

Рачун губитка и добитка овако изгледа:

Расходи	1936	1937	1938
Камата	1.014	1.168	1.391
Порези и таксе	151	279	369
Плате	651	686	724
Кирија и трошкови	378	394	411
Отпис потраживања	408	—	15
Отпис намештаја	6	6	6
Фонд сумњ. потраж.	719	170	675
Фонд курс. разл.	48	149	391
Чисти добитак	438	989	871

Приходи

Пренос добитка	118	88	189
Камата	2.421	2.293	3.084
Провизија	602	609	343
Девизе, валуте, ефекти и кл. лутрија	479	649	1.032
Непокретности	194	202	205
Збир прихода	3.814	3.841	4.853

Приходи од камате били су за око 800 хиљ. дин. већи него у претходној години. Иначе, вишак активне камате над пасивном износио је 1,7 мил. према 1,12 мил. у претходној и 1,4 мил. дин. у 1936 години. Прошле године били су за око 380 хиљ. дин. већи и приходи од пословања са девизама, валутама, ефектима и срећкама класне лутрије. Насупрот томе приходи од провизије су у поређењу са 1937 опали за 266 хиљ. дин. Укупни вишак прихода у 1938 у поређењу са претходном годином износи преко

900 хиљ. дин. Расходи су само незнатно повећани. Међутим, дотације фондовима износе 1,07 мил. према 319 хиљ. у претходној години. Са преносом из 1937 чисти добитак износи 871 хиљ. дин. На име 8% дивиденде (према 6% у 1937 г., 5% у 1936 и 4% у 1935 години) исплаћено је 400 хиљ. дин., док је остатак од 471 хиљ. дин. пренет на нови рачун.

У управи завода налазе се г. г.: д-р Драган Дујмовић, Славко Бетлхајм, Јулије Фишер и Фрањо Хубер, а чланови надзорног одбора су г. г.: Мирослав Шпанић, д-р Херман Хубер и Звонимир Спалатин. У марту 1938 банка је задесио тежак губитак смрћу њеног председника г. Игњата Кројцера, који је од њеног оснивања све до своје смрти непрекидно улагао своје богато искуство и своју солидну спрему у корист банчиног напретка и бољитка.

JADRANSKO-PODUNAVSKA BANKA, BEOGRAD

Razvitak Jadransko-podunavske banke može se podeliti u tri perioda. Pri traje od fuzije Jadranske banke sa Podunavskim trgovačkim društvom — uz pomoć Srpske banke u Zagrebu — u 1923 g., drugi od 1931 g. kada je izvedena unutrašnja sanacija do uvođenja zaštite 1933 god., a treći, — pod zaštitom — još i sada traje. Jadransko-podunavska banka od početka svog rada bila je opterećena riskantnim poslovima Jadranske banke. Za vreme inflacionističkog perioda nisu se mnogo birali poslovi. U prvo vreme после fuzije Jadransko-podunavska banka morala je da nastavi i dobar i hrđav deo poslova Jadranske banke. Glavnica koja je prilikom fuzije bila povećana na 60 mil. uskoro je opet povišena na 80 mil., pa 100 mil. i 120 mil. din. To je i bila kulminacija Jadransko-podunavske banke. Brzo se pokazalo da je jedan deo učešća Jadranske banke bio nezdrav. U toku saniranja glavnica se smanjila na 55 mil. din., a fondovi su otpisani u celosti. Sanacija nije bila izvedena dovoljno radikalno, a od toga je društvo боловало trajно. Ipak do izbijanja svetske privredne krize hrđavi poslovi provukli su se pored dobiti. Vrlo duboka kriza, koja se pojavila kod nas u vezi sa svetskom u 1931 g. otvorila je stare rane i Jadransko-podunavske banke. Ona je u aprilu 1933 god. zatražila zaštitu. Brzo zatim, i ne čekajući odluku Ministarstva trgovine i industrije, prečišćen je bilans. Sve što je bilo sumnjivo otpisano je na teret glavnice, koja se snizila na 11 mil. din. Ukupni gubitak prema tome ceni se na 44 mil. din. Akcionari su podneli ceo gubitak. Oni su žrtvovali mnogo da bi sačuvali firmu. Ali im sada može služiti za zadovoljstvo da to nije bilo uzaludno. Već после kratkog vremena, u 1935 g. pristupilo se povećanju glavnice za 13 mil. din. To se ima smatrati kao dalje učvršćivanje bančinog položaja. Glavni poverioci su pristali da se njihovo potraživanje pretvori u prioritetne akcije. Ta odluka bila je podjednako korisna i za banku i za nove prioritetne akcionare. Banka je u stanju da na prioritetne akcije plaća 4% dividende i da stvara fond za dividendu prioritetnih akcija. Već i to pokazuje da je Jadransko-podunavska banka temeljno sanirana. To se još bolje može videti iz razvitka novog poslovanja iz donje tablice.

Aktiva	Novi poslovi			
	1935	1936	1937	1938
	u hilj. din.			
Gotovina	2.773	1.862	2.872	3.276
Menice	1.185	6.874	10.252	8.955
Dužnici	11.333	10.732	10.586	18.558
Efekti	334	160	838	110
Pasiva				
Ulozi na knjižice	1.220	1.657	2.572	3.961
Ulozi po tek. rač.	4.538	6.912	11.692	15.215
Banke	1.517	2.417	4.323	4.458
Poverioci	2.022	6.895	9.517	1.265
Zbir	9.297	17.881	27.744	30.899

Banci je povereno okruglo 31 mil. din. tuđeg kapitala po novim računima. Početak je bio dosta skroman sa svega 9 mil. din. Ali je zabeležen znatan porast iz godine u godinu, u 1936 na 17,9 mil. zatim na 27,7 mil., a u 1938 g. uprkos nepovoljne spoljne-političke situacije porast se nastavio. Od novih sredstava najveći su ulozu po tekućim računima, koji su iznosili 15,2 mil. din. prema 10,7 mil., 7 mil. i 4,5 mil. u prethodnim godinama. Ulozi na knjižice se takođe povećavaju sa 1,2 mil., na 1,7 mil., 2,6 mil. i 4 mil. Potraživanja banaka su samo neznatno veća nego prethodne godine i iznose 4,5 mil. prema 4,3 mil., a u upoređenju sa 1935 i 1936 g. i ta pozicija je u porastu. Poverioci su se smanjili sa 9,5 mil. na 7,3 mil. din., tako da su samo neznatno viši nego 1936 g. U početku novog poslovanja ta pozicija je bila srazmerno mala i iznosila je 2 mil. din. Struktura pasive pokazuje, da banka nije forsirala u abnormalnoj meri posao. Ona se uglavnom koristila povećanjem ulagača. Toliko koliko su joj oni stavljali na raspoloženje, banka je upotrebila za davanje kredita svojim oprobanim poslovnim prijateljima. Taj plasman, kao što uprava u izveštaju kaže, kratkoročan je i dobro fundiran. Dužnici po tekućim računima porasli su sa 11,3 mil. preko 10,7 mil. i 10,6 mil. na 18,6 mil. din. Menice su nasuprot tome pale sa 10 mil. na 9 mil. din. Srazmerno veći je pad efekata sa 838.000 na 110.000. Za poslednjih četiri godine gotovina je bila na kraju prošle godine najveća sa 3,3 mil. prema 2,9 mil., 1,9 mil. i 28 mil. din. Kod starih poslova obim se smanjuje, kao što se vidi iz donje tablice. I to je povoljan znak.

Račun izravnjanja				
Aktiva	1935	1936	1937	1938
			u hilj. din.	
Gotovina	537	407	780	1.275
Menice	49.280	45.733	41.302	39.283
Dužnici	11.338	10.732	10.586	11.027
Hartije od vrednosti	26.474	26.093	26.492	30.157
Vrednosti penz. fonda	2.503	2.468	2.167	2.451
Nekretnina	28.262	27.670	27.176	26.884
Inkaso, ostave, garan.	111.477	118.591	135.223	143.676
Novi poslovi	9.297	17.881	27.744	30.899
Pasiva				
Glavnica	11.000	11.000	11.000	11.000
Glavnica prioritetna	13.000	13.000	13.000	13.000
Rezervni fond	—	39	100	110
Fond za kursnu razliku	—	—	—	3.804
Fond za div. prior. akcija	—	—	—	260
Penzioni fond	2.503	2.468	2.487	2.451
Fond penzija	500	500	500	500
Ulozi na knjižice	14.630	13.390	12.707	10.767
Ulozi po tek. računima	5.044	4.145	3.435	2.786
Banke	10.016	8.589	7.725	7.182
Poverioci	61.502	59.549	57.268	58.585
Čist dobitak	193	373	280	630
Novi poslovi	9.297	17.881	27.794	30.899
Zbir bilansa	127.686	130.985	136.246	141.973
Inkaso, gar., kaucije	111.477	118.591	135.223	143.676

Banka isplaćuje bez ograničenja sve stare uloge do 15.000 din. U toku prošle godine ulozu na knjižice i po tekućim računima smanjili su se za 2,7 mil. din. na 13,5 mil. Mnogo veću stavku predstavljaju poverioci sa iznosom od 58,6 mil. prema 57,3 mil., 59,5 mil. i 61,5 mil. din. U tuda sredstva treba još ubrojiti obaveze prema bankama u visini 7,2 mil. prema 7,7 mil., 8,6 i 10 mil. din. U prošloj godini porasla su, posle dužeg vremena opet i tuda sredstva. Porast kurseva hartija od vrednosti upotrebljen je za obrazovanje fonda za kursnu razliku u iznosu od 3,8 mil. din. Od čistog dobitka u prošloj godini obrazovan je novi fond za dividendu prioritetnih akcija sa 260.000 din. Rezervni fond je povećan za 20.000 din. na 110.000 din. Glavnica je ostala nepromenjena

24 mil. din., od čega 13 mil. otpada na prioritetnu. Najveći deo bančnih starih sretstava plasirano je u menice i to 39 mil. prema 41 mil., 45,7 mil. i 49 mil. din. Ali menice danas ni iz daleko ne igraju onu ulogu koju su igrale ranije. U 1929 na primer od 306 mil. din. obrtnog kapitala (koji je u prošloj g. iznosio 141 mil.) 180 mil. otpalo je na menice tj. 60% a u prošloj godini 28%). Vrlo je značajan i stok hartija od vrednosti, koji sadrži i one pakete industrijskih akcija, koje se imaju smatrati stalnim učešćem banke u pojedinim preduzećima. Ta pozicija je u porastu, ona je iznosila 30,2 mil. din. prema 26,5 mil., 26 mil. i 26,4 mil. Uprava je u prošloj godini bila zadovoljna sa tim plasmanom i navela je u izveštaju da je odbacio zadovoljavajući prihod. Bančine nekretnine su se smanjile nešto, na 26,9 mil. din. Dužnici pokazuju porast na 11 mil. din. Uprava se nada da će bančino potraživanje od Udeoničke zadruge biti skoro naplaćeno. Bančino potraživanje prema Strojne tovarne in livarne u Ljubljani nalazi se u fazi likvidiranja. Gotovina u blagajni iznosila je 1,3 mil. din. prema 780.000 u prethodnoj godini. Neutralne pozicije inkaso, ostave i garancije su zamašan iznos od 143,6 mil. prema 135,2 mil. i 118,6 mil. din.

Prihodi od bankarskog posla znatno su porasli u prošloj godini, kao što se vidi iz donje tablice.

Račun gubitka i dobitka				
Rashodi	1935	1936	1937	1938
			u hilj. din.	
Troškovi	3.174	2.762	2.715	2.544
Porezi i takse	605	479	417	450
Kamate	3.263	3.049	3.611	3.342
Otpisi	—	—	574	1.268
Čist dobitak	193	373	286	630
Prihodi				
Kamata	3.766	3.258	3.486	4.747
Provizije i razni	2.121	2.174	2.056	2.236
Od nepokretnosti	1.278	1.076	1.149	937
Napl. otp. potr.	—	—	657	303
Prenos dobitka	71	155	250	10
Zbir prihoda — rashoda	7.236	6.663	7.598	8.233

Kamata je donela 4,7 mil. din. prema 3,5 mil., 3,2 mil. i 3,8 mil. u ranijim godinama, a provizije i razni prihodi iznosili su 22 mil., 2 mil., 2,2 mil. i 2,1 mil. Jedino se prihod od nepokretnosti nešto smanjio sa 1,1 mil. na 937.000. I ove godine je nešto naplaćeno od otpisanih potraživanja, i to 303.000 prema 657.000 Dok prihodi rastu rashodi se smanjuju. Troškovi iznose 2,5 mil. prema 2,7 mil., plaćanje kamate 3,3 mil. prema 3,6 mil. Jedino su se porezi povećali sa 417.000 na 450.000. Zahvaljujući povoljnom razvitku prihoda a s druge strane štednje bančine uprave, koja se pokazuje u smanjenju troškova, kao i padu pasivnih kamata, postignut je najbolji poslovni rezultat u trećoj periodu bančinog poslovanja. I pored jačih otpisa, koji su iznosili 1,3 mil. prema 574.000 postignut je dobitak od 630.000 din. To je u pravom smislu reči čist dobitak pošto je preostao posle rigoroznih otpisa i jačanje sopstvenog kapitala. U tom pogledu, dakle i kvalitativno daleko otkaače od dobitka predhodnih godina. Od čistog dobitka 260.000 din. (5%) određeno je za dividendu na prioritetne akcije, 90.000 din. rezervnom fondu, 40.000 fondu za za dividende na prioritetne akcije i 203.809 din. preneto je na novi račun.

Članovi upravnog odbora su gg.: Svetozar Godevac, potpretsednik, dr. Svetislav Šumanović, Stevan Tubić, Lazar Ladević, Avram Filipović, Dragutin Prica, Toma Maksimović, Stevan Karamata, Mil. Mih. Stefanović, dr. Milosav Radivović. U nadzorni odbor su gg.: Svetislav Jovanović pretsednik, Josif Stojanović, potpretsednik, dr. Gustav Gregorić, Dragutin Dimitrijević, Ivan Berić, dr. Strahinja Banović i dr. Nikola Đuričić.

ЧАКОВЕЧКО МЕЋИМУРСКА ШТЕДИОНИЦА Д. Д.,
ЧАКОВЕЦ

Главница Чаковечко-Међимурске банке износи свега 1,5 мил. дин. То је, дакле, мањи новчани завод. Међутим, ретки су наши мали провинцијалски заводи који би се могли с њоме упоређивати. Ни у најтежим фазама наше банкарске кризе Чаковечко-Међимурска штедионица није обуставила давање нових кредита. Благодарени поверењу које је ова сада већ преко 67 година стара штедионица умела да сачува, код ње је за време кризе и одлив улога био сразмерно мален. Од 1930 до краја 1933 улози су јој били пали само за 20%. То није много. Иначе, после 1933 они су показивали опет постепени пораст. У септембру 1938, у вези са међународном политичком ситуацијом било је дошло до узнемирења и код улагача овог завода. Међутим, његова управа је, благодарени систематском одржавању високог степена ликвидности, без тешкоћа могла да исплаћује све затражене износе. Иначе, прошле године опште привредне прилике биле су повољне и у Међимурју. Цене коња, рогатог блага и свиња, као и цене земљорадничких производа биле су прилично високе, што је повољно утицало и на привреду тамошњих земљорадника. Извоз из Међимурја, нарочито извоз воћа, био је прошле године такође врло жив, а у његовом финансирању имала је и Чаковечко-Међимурска штедионица добар удео.

И Чаковечко-Међимурска штедионица давала је зајмове земљорадницима, али су јој потраживања од њих, с обзиром на укупне послове, била сразмерно незнатна, тако да јој с те стране никада није претила никаква опасност. Од 3%-тних обвезница примљених од Аграрне банке у замени за уступљени јој, земљораднички портфељ штедионица је највећи део већ реализирала, а губитак је одмах приликом продаје отписан. Исто тако је већ отписан и знатан део 25% губитка на земљорадничким меницама.

Рачун изравњања

Активна	1935.	1936.	1937.	1938.
у хиљадама динара				
Благајна	708	891	921	1.196
Валуте	15	47	32	23
Благ. записи	—	250	500	500
Нар. банка и П. штед.	1.427	888	1.346	1.241
Остали новч. заводи	1.239	3.431	3.949	6.370
Новч. заводи — Улог	91	127	118	355
Харт. од вредности	1.142	1.156	1.582	1.229
Харт. рез. фонда	—	—	—	375
Менице	12.451	6.258	5.276	4.999
Агр. банка (50%)	—	2.571	2.201	2.264
3% облигац. (25%)	—	995	541	532
Разл. код сељ. дуг.	—	650	550	425
Дужници	8.747	9.872	9.429	9.706
Непокретности	900	692	557	210
Инвентар	65	50	50	45
Пасива				
Главница	1.500	1.500	1.500	1.500
Рез. фондови	1.840	1.880	1.950	2.356
Латентне резерве	4.573	4.573	4.573	4.573
Пензиони фонд	140	150	165	190
Улози на књиж.	12.579	12.870	13.516	13.133
Улози тек. рач.	5.183	6.338	6.739	6.918
Повериоци	25	28	25	186
Разна пасива	650	147	145	163
Добитак	294	399	438	453
Збир биланса	26.785	27.879	29.052	29.472

Од 1933 збир биланса постепено опет расте. У току 1938 повећан је еза 400 хиљ., на 29,47 мил. дин. Улози на књижице износе 13,13 мил. и нешто су мањи него у претходној години. Међутим, то је знатним делом компензирано повећањем улога на текући рачун са 9,7 мил. у 1937 на 6,9 мил. крајем 1938. Укупни улози прелазе износ од 200 мил. дин. Повериоци и разна пасива износе само 350 хиљ., а укупна сопствена средства (главница, фондови и резерве), без прошлогодишњег чистог добитка, достигла су висину од 8,4 мил. динара. Иначе, фондови и резерве су четири и по пута већи од главнице. Реесконтом се штедионица служи само с времена на време, и то готово једино за време извозне сезоне.

У активи видимо да је ликвидитет штедионице, упркос септембарској кризи, врло знатан. Готовина у благајни и потраживања по виђењу износе 9,33 мил. дин. према 8,75 мил. крајем претходне године (5,5 мил. крајем 1936 и 3,5 мил. дин. у 1935). Дужници по текућим рачунима билансирани су са 9,7 мил. и не показују већих промена према 1937 или 1936. Менице износе 5 мил., за 275 хиљ. мање него у претходној години. Ни билансна вредност ефеката није се прошле године знатно изменила. Међутим, у смислу Уредбе о образовању пословних резерви хартије резервног фонда су исказане засебно (са 375 хиљ. дин.). Потраживање од Аграрне банке билансирано је са 2,26 мил. готово једнако као и крајем 1937.

Рачун губитка и добитка

Расходи	1935.	1936.	1937.	1938.
у хиљадама динара				
Плате и пензије	433	450	501	514
Трошкови	279	282	275	316
Порези	129	245	312	303
Камате	785	800	901	990
Отписи	188	488	201	311
Чисти добитак	294	399	438	453
Приходи				
Пренос добити	28	28	65	71
Камате	1.539	1.773	1.724	1.872
Провизије	555	788	768	880
Од непокретности	63	71	70	55
Напл. отпис. потраж.	5	4	1	9
Збир прихода	2.190	2.664	2.629	2.887

Збир прихода износи 2,88 мил. и већи је за 260 хиљ. него у 1937. Приходи од камате повећани су за 150 хиљ., а провизије за 110 хиљ. дин. Извесна повећања, у поређењу са претходном годином, показују и готово сви расходи, али повећање расхода ипак нешто заостаје за повећањем прихода, тако да се и код чистог добитка примећује тенденција пораста. Овај је исказан са 453 хиљ. и овако је подељен: резервном фонду 80 хиљ., пензионом фонду 20 хиљ., за тантијему члановима оба одбора и чиновништву 66 хиљ., за добротворне сврхе 5 хиљ., за отпис намештаја 5 хиљ., За дивиденду 13¹/₃% (према 12% у 1937 и 1936 и 10% у току неколико претходних година) 200 хиљ. дин., док се остатак од 76 хиљ. преноси на нови рачун.

У управи су г.г.: Бенедикт Бела (претседник), Мозес Иван (потпретседник), д-р Блашић Албин, Божичковић Александар, Бродњак Антун, Гвоздановић Артур, Мајдер Алберт, Мозес Геза, Најфелд Људевит и Зор Диониз. У надзорном одбору налазе се господа: д-р Виола Вилим, Лајтнер Марко, Нојман Вилим, Серб Хинко, Шен Вилко и Стиглић, Едо. Директор је г. Болгар Бено.